

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 18 november 1983

Wij betreuren het, dat de leden van de fractie van de P.v.d.A. het voorliggende wetsontwerp afwijzen met een verwijzing naar het alternatief dat de P.v.d.A. heeft aangeboden voor de kabinetsvoorstellen voor 1984. Omdat het kabinet bij de algemene politieke en financiële beschouwingen reeds zijn reactie op het alternatief van de P.v.d.A. heeft gegeven, willen wij er hier niet nader op ingaan. Interessant achten deze leden de constatering van het Koninklijk Nederlands Ondernemersverbond dat de door het kabinet beoogde terugdringing van het financieringstekort in 1984 – afgezien van de ombuigingen – eenzijdig wordt afgewenteld op groepen ondernemers in het midden- en kleinbedrijf. Wij delen deze opvatting van het Koninklijk Nederlands Ondernemersverbond niet. In de eerste plaats moet worden opgemerkt, dat de verwachte terugdringing van het financieringstekort in 1984 bescheiden van omvang is. In de tweede plaats worden de gevolgen van de optredende koopkrachtdaling ondervonden door zowel gezinnen als bedrijven, en binnen de sector bedrijven niet alleen door het midden- en kleinbedrijf, maar door alle bedrijven voor zover zij voor de binnenlandse markt produceren.

Voorts wijzen wij erop dat de onderhavige maatregel geplaatst moet worden in het totale kader van het financieel-economisch beleid, waarmee een structurele verbetering van de economie wordt beoogd. In dit beleid is aan maatregelen ten behoeve van het midden- en kleinbedrijf een ruime plaats toegekend. Ten dele volgen deze maatregelen uit de voorstellen in het rapport Fiscale maatregelen ten bate van het midden- en kleinbedrijf, ten dele zijn deze maatregelen een vertaling voor de zelfstandige ondernemer in de inkomstenbelasting van de tariefverlaging van de vennootschapsbelasting.

Deze leden en de leden van de C.D.A.-fractie wijzen daarnaast op de nadelen die uit de voorgestelde b.t.w.-verhoging voortvloeien voor met name de ambachtelijke respectievelijk de dienstverlenende sector. Ook wij hebben bij de afweging van de verschillende aspecten niet over het hoofd gezien dat bij verhoging van met name het algemene tarief in het bijzonder in de sector ambachten en diensten de invloed op het officiële circuit merkbaar kan zijn. Wij hebben niettemin gemeend bij de bestaande sociaal-economische problematiek te moeten voorstellen ook het 18%-tarief te verhogen. Zoals ook reeds in de memorie van toelichting is gesteld, hebben daarbij de wens om de effecten van de omzetbelastingdrukverzwaring zoveel mogelijk over het bedrijfsleven te spreiden en de voor 1984 wenselijk geachte koopkrachtontwikkeling voor de verschillende inkomensgroepen de doorslag gegeven.

Wij hebben de in het krantebericht (NRC, 7-10-'83) aangehaalde berekeningen van de gevolgen van de verhoging van het algemene en het verlaagde b.t.w.-tarief met een procentpunt door het CPB niet tot onze beschikking. Genoemde uitkomsten zijn berekend met het nieuwe kwartaalmodel van het CPB. Dit model zal binnenkort door het Planbureau worden gepubliceerd. Bij de berekening van de effecten van de belastingmaatregel komt naar voren dat de daling van het financieringstekort in het eerste jaar 0,35% NI bedraagt. In de drie daaropvolgende jaren ca. 0,55% NI. Deze daling valt slechts in zeer geringe mate toe te schrijven aan het z.g. noemer-effect. Zo stijgt in het eerste jaar van de maatregel het nationaal inkomen met ca. f 1 mld. Bij de huidige omvang van de financieringstekorten brengt een dergelijke stijging van het nationaal inkomen een louter statistische daling van het relatieve financieringstekort van minder dan 0,05% NI met zich mee.

Door de leden van de fracties van P.v.d.A. en C.D.A. wordt opgemerkt dat ook in de in het kader van de Contourennota als mogelijke financieringsbron aangewezen verhoging van de indirecte belastingen, in het bijzonder de omzetbelasting, nu reeds wordt aangewend, zonder dat daar een tariefverlichting in de sfeer van de loon- en inkomstenbelasting tegenover staat. Wij kennen dit bezwaar doekennen dat daarmee deze tariefverlichting onmogelijk wordt gemaakt, zoals van P.v.d.A.-zijde wordt gesuggereerd. Wij verwijzen voorts naar hetgeen wij hieromtrent in de memorie van antwoord betreffende de wijziging van de loon- en de inkomstenbelasting hebben vermeld.

De leden van de C.D.A.-fractie vinden het argument voor een verhoging van ook het verlaagde tarief, te weten het komen tot een dichter bij elkaar brengen van beide tarieven, niet sterk. Naar hun mening hebben ook hier primair overwegingen van budgettaire aard een rol gespeeld. In dit verband merken wij op dat wij niet willen betogen dat ons voorstel de tarieven belangrijk dichter bij elkaar brengt. Inderdaad is onze primaire overweging voor de verhoging van de omzetbelasting van budgettaire aard. Wij hebben daarbij gekozen voor een zodanige tariefsverhoging dat niet wordt vooruitgelopen op een eventuele wijziging van de tariefstructuur als vervolg op de Tariefnota omzetbelasting.

De in de Miljoenennota 1984 vermelde opbrengst van het belastingplan in de omzetbelastingssfeer van f 1935 mln. (f 1605 mln. op kasbasis) bestaat uit de opbrengst van de verhoging van het verlaagde en het algemene tarief van f 1880 mln. (f 1560 mln. op kasbasis) en uit de opbrengst van de maatregelen in de sfeer van de tabaksfabrikaten die ten dele in de opbrengst van de omzetbelasting tot uiting komt (verschuiving van accijns naar omzetbelasting) van f 55 mln. (f 45 mln. op kasbasis). De verwachte opbrengst is op de gebruikelijke wijze afgeleid uit de vermoedelijke uitkomst voor 1983.

Met betrekking tot de waarnemingen van het bestuur van het hoofdbedrijfschap detailhandel merken wij op dat het ministerie van Economische Zaken de praktische problemen rond de omprijsing op korte termijn zal bespreken met de centrale ondernemersorganisaties, met name met die uit het midden- en kleinbedrijf. Zoals ook bij voorgaande b.t.w.-verhogingen het geval is geweest, zal daarbij de mogelijkheid om de omprijsing enigszins te spreiden in de periode rond 1 januari a.s. mede ter tafel kunnen komen. In veel gevallen kan de doorberekening van de hogere b.t.w. overigens samenvallen met andere prijswijzigingen, bij voorbeeld op grond van inkoopmutaties.

Wij wijzen erop, dat het prijseffect van de b.t.w.-verhoging minder dan 1% is, waardoor een grote verstoring van het normale afzetpatroon in de maand december niet voor de hand ligt.

Het voorstel van de zijde van onder andere de NCOV om aan de sterk voorraadhoudende detailhandel een omprijsingsvergoeding uit te betalen, wijzen wij af. In de huidige ingewikkelde maatschappij kan nu eenmaal niet steeds worden ontkomen aan het opleggen door de overheid van tijd en

geld kostende verplichtingen. Met het in dit geval toekennen van een vergoeding zou een weg worden betreden waarvan het einde niet in zicht is. Bovendien zouden aan het wél toekennen ook voor het bedrijfsleven nadelige aspecten als nadere (administratieve) verplichtingen en het toelaten van controles zijn verbonden.

Van de zijde van het C.D.A. wordt eveneens gevraagd naar eventuele inflatoire effecten van de optredende prijsstijging. Deze inflatoire effecten zullen naar ons oordeel gering zijn, gelet ook op de verwachting van het CPB dat het prijspeil van de particuliere consumptie in 1984, rekening houdend met de voorgenomen verhogingen in de indirecte belastingen, een relatief bescheiden stijging van 3% zal vertonen.

Indien, zoals deze leden menen een onderneming er, mede uit concurrentie-overwegingen, toe zal besluiten de doorberekening van de verhoging geheel of gedeeltelijk achterwege te laten onder incassering van het verlies, dan is dat naar onze mening een door bedrijfsbeleid ingegeven bewuste keuze van de ondernemer. Wij zijn ons ervan bewust dat de mogelijkheid bestaat dat die keuze zal worden gemaakt ter vermindering van eventueel omzetverlies, in andere gevallen zal het oogmerk zijn een groter marktaandeel te verwerven. Wij tekenen hierbij nog aan dat bij de heffing van omzetbelasting wordt beoogd dat deze geheel aan de afnemers wordt doorberekend.

Met betrekking tot de vraag van deze leden over de afweging van de effecten op koopkracht en werkgelegenheid in het midden- en kleinbedrijf mogen wij verwijzen naar ons antwoord ter zake in de memorie van antwoord betreffende de wijziging van de loon- en de inkomstenbelasting.

De leden van de V.V.D.-fractie merken op dat zij – hoewel zij begrip hebben voor de wens om de herziening van de tariefstructuur uit te stellen tot een geschikter moment – liever een verhoging van alleen het verlaagde tarief hadden gezien. Zij dragen daarvoor tevens een aantal argumenten aan.

Niet alleen de leden van de V.V.D.-fractie, maar ook die van de D'66- en de S.G.P.-fractie, hebben het onderhavige voorstel aangegrepen om stil te staan bij de structuur van de tariefindeling.

De leden van de D'66-fractie vragen of de regering van plan is te streven naar uniformering van beide b.t.w.-tarieven en, zo ja, op welke termijn en met welke koopkrachteffecten deze uniformering tot stand zou kunnen worden gebracht.

De leden van de S.G.P.-fractie vragen of het onderhavige voorstel geen extra rem kan betekenen voor veranderingen in de tariefstructuur en of de verhoging van beide tarieven met 1 punt niet slechts een marginale maatregel is in het licht van de bestaande afstand tussen het verlaagde en algemene tarief. Zij hebben node een onderzoek gemist naar de verdeling van de verschillend belaste goederen en diensten over de diverse inkomensgroepen. Verder menen zij dat de voorgestelde verhoging welhaast prohibitief is aan het streven naar een uniform tarief.

De tariefstructuur in de b.t.w. is recent uitgebreid besproken met de Kamer naar aanleiding van de Tariefnota.

In aansluiting daarop wordt momenteel door het CBS en CPB een studie verricht naar de kwantitatieve gevolgen van een aantal alternatieve tariefstructuren. De resultaten van deze studie zijn nog niet volledig beschikbaar. Eerder is aan de Kamer toegezegd dat zij hierover begin volgend jaar op de hoogte zal worden gesteld. Pas wanneer de studieresultaten bekend zijn, zal het mogelijk zijn om wijzigingen in de tariefstructuur op hun consequenties te bezien en om weloverwogen de verschillende alternatieven te beoordelen. Tot het zo ver is zouden wij ons daarom liever niet vastleggen op uitspraken aangaande de afzet-, werkgelegenheids- en koopkrachteffecten van bepaalde tariefmaatregelen, alsmede de mate waarin de filosofie achter de huidige tariefindeling als achterhaald moet worden beschouwd. Na afronding van meergenoemde studie zal eveneens beter kunnen worden bezien in hoeverre en op welke wijze het mogelijk is

om zonder al te veel schokeffecten te komen tot een uniform tarief. Wij menen dat aan deze uniformering onder meer vele administratieve en technische voordelen verbonden zijn.

Het komt de regering in verband met het voorgaande verstandig voor thans geen wijzigingen in de bestaande tariefstructuur aan te brengen en met name ook de afstand tussen de beide tarieven onaangetast te laten. De keuzemogelijkheden ten aanzien van toekomstige wijzigingen in de tariefstructuur worden hierdoor volledig opengehouden. Van een rem of een prohibatieve werking in dit verband is dan ook zeker geen sprake.

Met de leden van de V.V.D.-fractie hebben wij ons gerealiseerd dat het gevaar van fraude en beunhazerij bij het algemene tarief hoger is dan bij het verlaagde tarief, maar gezien de bestaande sociaal-economische problematiek hebben wij toch gemeend de bij de beantwoording van een soortgelijke opmerking van de P.v.d.A.-fractie genoemde overwegingen tot het mede verhogen van het algemene tarief te moeten laten prevaleren. Verhoging met 1%-punt van het verlaagde respectievelijk het algemene tarief leidt, ook de leden van de S.G.P.-fractie vragen daarnaar, tot een prijsindexeffect van + 0,22 respectievelijk + 0,37. De door de leden van de V.V.D.-fractie genoemde stijging van 0,7 is derhalve onjuist.

Verschuiving van de ingangsdatum van het voorliggende wetsontwerp naar 1 februari 1984, zoals gevraagd door de leden van de V.V.D.- en de S.G.P.-fractie, roept bij ons overwegende bezwaren op. In de eerste plaats zijn er de aanzienlijke budgettaire consequenties (+ 150 mln. negatief). Daarenboven zou invoering van b.t.w.-verhogingen anders dan met ingang van een kalenderkwartaal met name voor ondernemers die per kwartaal omzetbelastingaangifte moeten doen tot grote administratieve problemen leiden. Bovendien heeft een andere ingangsdatum dan 1 januari voor een groot aantal ondernemers eveneens nadelen. Te denken valt hierbij bijvoorbeeld aan postorderbedrijven en andere van (prijs)catalogi gebruikmakende bedrijven die hun prijzen met ingang van 1 januari herzien.

Overigens zal het ministerie van Economische Zaken, zoals ook naar aanleiding van vragen van de C.D.A.-fractie is meegedeeld, op korte termijn overleg starten over de z.g. omprijzingsproblematiek.

Met betrekking tot de vrees van de V.V.D.-fractie voor nadelige gevolgen voor kopers van premiewoningen, die door de onderhavige verhoging het premiebedrag omlaag zien gaan, delen wij mee dat wordt bezien of en in hoeverre daarvoor maatregelen moeten worden getroffen.

Met de leden van deze fractie zijn wij van mening dat een eventuele herziening van de tariefstructuur beter kan worden uitgesteld tot een geschikter moment. Wij willen thans geen uitspraak doen met betrekking tot een eventueel terugschroeven van de voorgestelde tariefverhogingen.

Het stemt ons tot voldoening dat de leden van de S.G.P.-fractie het juist achten dat de indirecte belastingen een relatief grote plaats innemen in het belastingplan. Zij onderkennen daarin terecht ons streven in de drukverhouding direct/indirect een accentverschuiving in de richting van de indirecte belastingen te realiseren. Wat betreft de vraag van deze leden of daarin ook een mogelijkheid ligt om een neerwaartse correctie van de loonen de inkomstenbelasting te bewerkstelligen, mogen wij verwijzen naar hetgeen over de uitvoering van de Contourennota in deze memorie is gesteld.

Voor de gevolgen van de verhoging van beide tarieven voor het koopkrachtplaatje wordt geen onderscheid gemaakt naar de bekende vijf groepen. Om dezelfde budgettaire opbrengst te verkrijgen bij uitsluitend een verhoging van het lage tarief, zoals deze leden vragen, zou dat tarief met ca. 3,5 procentpunten moeten worden verhoogd. De invloed op het prijsindexcijfer van een zodanige verhoging zou ca. 0,75% bedragen.

De leden van de fractie van de S.G.P. zien in de keuze voor een verhoging van de omzetbelasting tevens het voordeel van de exportbevordering aangezien op uitgevoerde goederen geen omzetbelasting drukt. Een verschuiving van directe belastingen naar indirecte belastingen, waarvan relatief een mitigerend effect zal uitgaan op de produktiekosten, zal inderdaad bijdragen aan op exportbevordering gericht beleid.

De leden van de S.G.P.-fractie vragen de regering hoe zij denkt tegemoet te kunnen komen aan de hogere voorfinancieringslast die zij zien optreden ingevolge de tariefverhoging, met name in branches waar de omzetsnelheid gering is. Wij willen er in dit verband op wijzen dat de b.t.w. – zowel bij inkoop als bij verkoop – voor de ondernemer net zo goed een financieringsvoordeel als een financieringsnadeel kan betekenen. Dit hangt af van de termijn van afgifte van de b.t.w. en de krediettermijn die bij de inkoop door de leverancier c.q. bij de verkoop aan de afnemer wordt verleend. Dat de tariefverhoging leidt tot een extra financieringslast kan in zijn algemeenheid dan ook niet worden gezegd.

In antwoord op vragen van de leden van de S.G.P. inzake de wijze waarop de opbrengstvermeerdering van de voorliggende maatregel is geraamd, verwijzen wij in eerste instantie naar hetgeen hierover is opgemerkt in reactie op het voorlopig verslag bij het wetsontwerp tot verhoging van de alcoholaccijns.

Bij een verhoging van het verlaagde en het algemene b.t.w.-tarief zullen nauwelijks substitutie-effecten kunnen optreden zoals bij accijnsverhoging, dit vanwege de veel bredere samenstelling van de belastinggrondslag. De inkomenseffecten van de voorgestelde b.t.w.-verhoging zijn door het CPB verwerkt in zijn macro-economische prognoses zoals die in de Macro Economische Verkenning 1984 zijn gepresenteerd. Van het inbouwen van een zekere marge om eventuele tegenvallers te kunnen opvangen, waarnaar door de leden van de S.G.P. is gevraagd, is geen sprake. Er is derhalve geen sprake van een conservatieve raming, maar van een in onze ogen realistisch te achten raming.

De leden van de S.G.P.-fractie noemen van hun vele wensen en verlangens inzake de verdeling van de goederen en diensten over de beide omzetbelastingtarieven de woonlasten, en stellen daarbij dat het dit wetsontwerp niet ontsierd zou hebben wanneer het wonen in de ruime zin van het woord als eerste levensbehoefte zou zijn aangemerkt. Wij veronderstellen dat deze leden hiermee bedoelen dat zij graag hadden gezien dat alles wat met het wonen verband houdt bij dit wetsontwerp zou zijn overgebracht naar het verlaagde tarief. Alleen al in verband met de enorme negatieve budgettaire gevolgen van een tariefverlaging als door de leden van de S.G.P. gewenst kunnen wij dit verlangen niet honoreren. Bovendien strookt deze wens, die ziet op een groot aantal omvangrijke sectoren, niet met het karakter – een uitzonderingstarief – van het verlaagde tarief. Ook moet gedacht worden aan de sterke precedentwerking die zou uitgaan van het overbrengen van «het wonen» van het algemene naar het verlaagde omzetbelastingtarief. Ten slotte hechten wij meer waarde dan deze leden aan een verwijzing naar de sterk uiteenlopende kosten van het wonen. Veel bestedingen op het gebied van wonen missen het karakter van uitgaven voor de eerste levensbehoeften. Wij erkennen dat dit verschijnsel zich ook bij thans onder het verlaagde tarief gerangschikte goederen voordoet.

De hier aan het woord zijnde leden vragen voorts onze aandacht voor de concurrentiepositie ten opzichte van het buitenland van perspectiefbiedende bedrijfstakken die overheidssteun ontvangen. Het beleid te dien aanzien van de minister van Economische Zaken wordt naar ons oordeel niet door de verhoging van de omzetbelasting doorkruist. Zoals hiervoor reeds is aangegeven wordt de export niet door de verhoging benadeeld, terwijl de verhoging ook geldt voor ingevoerde produkten.

De leden van de R.P.F. wensen een oordeel over het realiteitsgehalte van de schattingen van het Economisch Instituut voor het Midden- en Kleinbedrijf, die neerkomen op een verlies van 11 000 arbeidsplaatsen als gevolg van de voorgenomen b.t.w.- en accijnsverhogingen.

Genoemde berekeningen zijn naar onze mening gegeven de gemaakte veronderstellingen niet onjuist. Toch geven zij geen volledig correct beeld van de te verwachten werkgelegenheidsgevolgen, aangezien wel de directe, negatieve effecten van de belastingverhoging zijn doorgerekend, maar niet de positieve resultaten van het totale beleid. Wordt ook rekening gehouden

met de door de belastingverhoging mogelijk gemaakte bescheiden reductie van het financieringstekort in 1984 en de lastenverlichting voor bedrijven, dan zal van dit beleid zeker een positief effect op de werkgelegenheid uitgaan.

De door het G.P.V. gewenste afweging tussen de verlaging van de tarieven van de vennootschapsbelasting en de verhoging van het algemene b.t.w.-tarief heeft slechts impliciet deel uitgemaakt van de beleidsafwegingen tijdens de begrotingsvoorbereiding. De huidige voorstellen vormen van deze afweging het resultaat.

Aan de G.P.V.-fractie antwoorden wij daarnaast dat een verhoging van het verlaagde b.t.w.-tarief met 2- respectievelijk 3%-punten bij een ongewijzigd algemeen tarief van 18% in vergelijking met de regeringsvoorstellen zou leiden tot een positief koopkrachteffect van 0,15% respectievelijk een negatief effect van 0,06%. In het laatste geval zou een budgettaire opbrengst, afgezien van de wijzigingen in samenhang met de tabaksaccijns, van f 1370 mln. op kasbasis resulteren, of wel f 190 mln. minder dan de voorgestelde verhoging van beide tarieven met 1%-punt.

De minister van Financiën,
H. O. C. R. Ruding

De staatssecretaris van Financiën,
H. E. Koning